

PÍSEŇ KE CHVÁLE VODY

Od louže zelených skokanů, která byla nedaleko našeho
 rodinného dvorce, až po sen o moři, které bylo vždy příliš
 5 daleko od mého doupěte, miluji tajemný živel, jeho obyva-
 tele a jeho duchy. Tichý živel miluji tichou láskou. Kdy-
 bych byl synem národa, který má moře, miloval bych snad
 živel rozbouřený a hádanku jeho nejhroznějších hlubin.
 Ale jako Čech miluji nejvíce průzračnou tůň, lahodný život
 10 její, v němž i dravost každá vyhlíží tak nevinně, samozřej-
 mě a krásně.

Od první chvíle, kdy jsem počal po lidsku vnímati, mi-
 loval jsem vodu. Má první láska byla ta louže za naším
 dvorcem, louže zelených skokanů, svěže obrostlá travou
 15 a pokrytá smaragdovými penízky okřehku. Dvorec, kde
 vládly dvě staromódní mé tety, voněl dole kravským chlě-
 vem a ovčincem, nahoře suchou levandulí a šalvějí; jeho
 vadnoucí poezie byla pro mě příliš přísná. Prodán, zmizel
 brzo z mého intimního života, jen zahrada jeho mi zůstala
 20 a nedaleko ní rybník a za ním má louže. V rybníku byli
 velcí zlatí karasi, ale louže, oživenější, tajemnější, lákala
 mne více. Pak viděl jsem, běda, pomalé její chátrání, když
 špinavé předměstí posunulo lačná chapadla svá hluboko
 do zlatých kdysi polí a tučných luk. Ošklivé věci stále
 25 častěji hnily v jejím klínu, divošské ruce znásilňovaly její
 svěžest a oloupily ji nakonec o všechn pŭvab.

Pak píseň života méně idylického dala mi načas zapo-
 menouti na píseň vody. Jakmile však vybouřily se první
 revolty mládí, vrátil jsem se k vodě. Zajatec města, zami-
 30 loval jsem si akvária a ta honila mne ke všem vodám okolí.
 Neupravené vltavské břehy, všechny strouhy, potoky, tůně
 a rybníky v pražském okolí znaly nás. Chodili jsme pro-
 močení domů pozdě večer s rukama scvrklýma od vody.
 Rozkoš nás jímala, když jsme ve tmě nořili ruce hluboko
 35 pod kameny, hledající ryby. Potoky zurčely a jezy hučely
 do našich dnů...

Náš nejkrásnější výlet za vodou byl k labským tůním u Brandýsa. Řekl bych, v našem Polabí je nejčestější voda. Ty křišťálové tůně, jimiž viděti až ke dnu, kde loví stáda okounů, a jiné na povrchu zcela zarostlé lekníny a stulíky, ty strouhy a potoky plné slunících se štik, ty písčiny v Labi mezi bujně zarostlými břehy, Čech nemá lepší vody, a všechny hráze a přístavy, zdýmadla, parníky, vlečné lodě, všechna ta voda zotročená, zohyzděná a zkrocená nepřesvědčí mne o opaku. 5

Budu do smrti milovati malé tiché vody, a prchnu-li někdy z adamovských lesů, zastavím se až někde mezi rybníky a tůněmi. Chápu velmi jasně, že Beneš Knüpfer, který miloval moře, nemohl býti českým malířem, a chápu docela, že český člověk může viděti moře jako lán zelných hlávek. Svůj poměr k moři dovedu si představit jen tak, že bych si vyjel někam do jeho zcela neviňoučkových vln hrát si v písku s lasturami a sasankami jako dítě. A kdybych byl bohatý a kdybych měl hospodářský talent, chtěl bych se státi apoštolem českého rybníkářství. A kdyby osud prohnal mne po světech a mořích, jako Rimbaud zaplakal bych brzo touhou po té naší české vodě... 10 15 20

po evropské louži
černé a studené, když soumrak vůně tká
a dítě na bobku tu, smutné, pouštět touží
svou loďku křehoučkou jak v květnu babočka. 25

Ted' miluji Svitavu, dosti ji miluji, abych neřekl, že z nouze. Je rozmarná, divoká jako láska má a člověk načeká se často velmi dlouho, než mu oplatí lásku pohodou svou a dá mu něco z bohatství svých hlubin. Není úplně naporušena, není již panenská, ale jsou v ní pstruzi ještě, a to smíruje s jejími nectnostmi, nezaviněnými ostatně. 30

Jako s každou láskou i s vodou je člověk nejraději sám. Nejhezčí je Svitava na podzim. Vezmeš si loďku v koupelně a vyjedeš si hodně nahoru. Mezi vrchy, na nichž jehličí ztemnělo a listí je zlaté již a ryšavé, na tišině uprostřed olší a vrb, jejichž listí každý vánek smetá do vody, vonící a více nebo méně mlhami pokrytá voda tvoří tajemnou náruč 35

pro zemitá snění. Múza básníků podobá se tu vodní divo-
žence. A parma vousatá, kterou chytíš na udici, je obestřena
tajemnou atmosférou, kterou vynáší z hlubin a z děr mezi
kořáním pobřežních keřů. Všecko je vlhké, všecko voní
5 vodou a zdá se, že voda je všude a jen hustota její je různá.
V tu dobu ztrácíš se v mlhavých dnech a celý svět zdá se
býti podřízen matriarchátu vody, jejíž panování má silnou
povahu naturalisticky mystickou.

Když panuje slunce, je voda také krásná. Ale vlhce horká
10 atmosféra, která tě omamuje, když ležíš na břehu mezi vy-
sokými, tučnými bylinami, jež jsou plny drobných plžů
a kovově lesklých mandelinek, je prosta záhad a mystických
úkladů: všecko je jasné, voda plyne svěže a prostě, balvany
čouhají uprostřed řečiště, na mělčinách hrají si hejna drob-
15 ných jelců, a ty, který ležíš v malém stínu olše a kol dokola
obležen jsi přívalem žáru, jsi čirý pohan, svobodný tvor,
a máš prostou, trochu lenivou radost ze života. Voda zpívá
bystrou píseň věčného plynutí, v němž život a smrt jedno
jsou.

20 Ve dnech nejparnějších odvažuji se koupati. Je to asi
tolik pro mne, jako pomazliti se s vodou. Pohladím všecky
její vnady, polaškuji si s ní, dvakrát třikrát ponořím se do
její náruče, a když pud je ukojen a žár smyslné potřeby
ochladne, vylézám na břeh a pokojným pohledem oddané-
25 ho labužníka celuji půvaby vody. A když jsem nejdivočejší,
tu mám rád mělký, pěnivý a zvonivý proud na balvanech,
kde člověk drží se slizkých kamenů a dává svou kůži tepati
měkce prudkými údery rozehnaných vln.

Křiku společenských koupelí nenávidím navýsost, hlučné
30 a pitomé drzosti „pána přírody“. Ta frkání a prskání, ne-
omalené kozelce, ječení a pištění, převalující se zadky,
křiklavé barvy trikotů a plovoucích nadýmajících se kostý-
mů — celek je sprostý jako číslo malého Witzblattu a je to
prostě znesvěcování vody. Ubohý, znásilněný živel ztrácí
35 přitom všechn svůj půvab, zmítá se odporem, kalí se
pískem a bahnem. Každý otvor lidského těla myslí si, že
ve vodě smí býti zbaběle drzý, a proud, který odchází
z koupelny, toť stoka.

Silný a dobrý živel snaží se ovšem stále napravovati lidské hříchy. Jako vegetace s neochvějnou vytrvalostí hledí svou zelení a svými květy zastříti všechny jizvy, jež člověk způsobí vrchům i nížinám, podobně i voda ničí v sobě, vylučuje ze sebe a usazeninami zastírá všecko ohyzdné a jedovaté, co člověk v ní zanechává a do ní vpouští. Běda však, přesahuje-li to její síly! Běda, musí-li si u města, již vysílena, všecko dáti líbit!

Úžasné je, co všecko člověk dovolí si tropiti s vodou, jak ji znešvařuje beztrestně, s tupou lhostejností a sprostotou. Úžasnější je pak toliko jedna věc: že nikdo neoběsí takového notorického prznitele vody na nejbližší olši.

Jakým dobrodiním je potok plynoucí dědinou, ví tu každé dítě. Ale kolik lidí v té dědině stará se o tohoto věrného přítele a pomocníka? Kolik lidí si ho váží, kolik má s ním soucit? Kolik jich tuší, že soucit s ním je současně soucit se sebou samým a se svým spolubližním? Všecko, co doma překáží, všecko rozbité, znečištěné, úlohu dohravší hází se do potoka, a když zdá se, že nikdo nic nepozoruje, vylévá se do něj to nejhnusnější, aby se uspořilo pár krejcarů za odvezení. Z dobrého bůžka obce stává se kanál.

A co říci o těch, kteří otravují celé řeky! Za to, že voda jim pomáhá k bohatství, odměňují se jí jako většina odměňuje se vlastním tvůrcům kapitálu, dělníkům: mrzačí ji, zbavují ji čistoty, bystrosti, svěžesti, ničí zdravý život její. A zdá se to tak samozřejmým, že mudrci starají se více o takzvanou nemravnou literaturu než o znečišťování potoků a řek...

Mám rád malou tichou vodu. Tůň lesní a tůň v Polabí. Ale mám rád také bystré potoky a říčky. A někdy, když jsem hodně otráven, mám rád i přívaly a rozbouřenou píseň vody.

Vůbec píseň vody je nad šum lesů a nad píseň ptačí. Od zvonivého bublání potůčku, jež skoro ani vidět není, až po jekot rozvodněné řeky, jaká škála nálad, jaký obraz lidského nitra, jaký symbol našeho života! U tiché tůně křišťálové vody dovedl bych celé dny seděti: co vše nedá se tu viděti a jak krásné je to vše. A u proudu vody zpívající

dovedl bych celé dny naslouchati, neboť krásné a moudré je všecko, co voda zpívá.

Zpívá klid idyly a blaženost života pohanského, spřízněného s vodou, s bylinami a se zvěří. Zpívá svěžest duše,
5 bystrost srdce a mozku, jež nedají si brániti v myšlení a milování. A zpívá také, když čas přišel, píseň revolty a očisty, píseň proudu, který vymetá řečiště zanesené ošklivými věcmi a mrtvými štěňaty a jasný písek nanáší na bahna: zpívá píseň svobody a narovnání. A člověk jako by
10 slyšel přitom píseň lidu, který se vzpamatoval z potupy a chce se vyrovnat s przniteli své čisté duše.